

ІСТОРІЯ ІНТРОДУКЦІЇ *Buddleja* L. В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ

Коротко висвітлено історію вивчення роду *Buddleja* L., його поширення у світі та Україні. Окреслено перспективи подальшого вивчення представників роду *Buddleja* з метою розширення його культури на території України.

Історія інтродукції представників роду *Buddleja* L. у світі нараховує близько п'яти століть. Проте в Україні впровадження даної рослини в озеленення розпочалось зовсім недавно. Метою нашого дослідження є висвітлення основних історичних етапів інтродукції представників роду *Buddleja* у Європі та Україні. Аналіз проводився на основі літературних джерел, статей. Були використані каталоги колекцій рослин різних ботанічних садів та дендропарків.

Родина *Buddlejaceae* належить до порядку *Lamiales*. Дана родина налічує 10 родів та 170 видів, які поширені у країнах із тропічним та субтропічним кліматом. Найбільший рід родини — рід *Buddleja*, інші роди оліготипні та монотипні і дуже обмежені в поширенні [4].

Buddleja — напівлінозелені кущі з великими ароматними суцвіттями. Дана рослина має декілька назв. Її називають осіннім бузком, оскільки більшість квітоносів *Buddleja* з численними дрібними квітками з'являються на рослині восени і нагадують своєю будовою волоті бузку. *Buddleja* має ще одну назву — метеликовий чагарник, коли рослина квітує, на її кущі з яскравими, пахучими квітами злітається безліч комах-запилювачів, у тому числі і величезна кількість метеликів [9].

Рід *Buddleja* названий на честь англійського ботаніка Адама Будла (1662–1715), який народився у невеликому селищі поблизу від Пітерборо в Англії. Він вивчав властивості трав та мохів Англії. У 1792 році знайдена згадка про Будла, де його називають геніальним англійським ботаніком. Проте, все його життя пройшло у великій матеріальній скруті. У 1705 році багатий із Англії Бенчерз призначив йому плату у розмірі 5 доларів за його незвичайні знання. Помер Адам Будла 15 квітня 1715 року у Лондоні, був

похований у Андріївській церкві у Холборні. У 1724 році Бенчерз дав наказ виплачувати по 4 долари вдові відомого ботаніка. Так тривало до 1733 року допоки сучасник Будла Карл Ліней назвав рослину на його честь. Цікавим фактом є те, що Будла ніколи не вирощував *Buddleja*, а рослина була названа ім'ям ботаніка вже після його смерті [9,10].

Найбільш поширений рід *Buddleja* у країнах Азії, Африки та Америки (Рис. 1).

На представників даного роду можна натрапити вздовж берегів річок та на лісових галявинах. Велика кількість *Buddleja* росте у мезофільних лісах, деякі види ростуть у горах на висоті 2000–3500 м. У Південних районах Африки, Мексиці, та в Південно-Західній частині США зустрічаються види, які зростають у умовах пустель та напівпустель. Такі види *Buddleja* сягають у висоту не вище 1 м. Більшість інших видів це великі кущі до 2–3 м висотою. Велике видове різноманіття *Buddleja* можна знайти у країнах Азії та Америки, проте один із найвищих представників роду *Buddleja* знайдений у Південній Африці, що наштовхує вчених на думку про те, що розвиток роду почався саме з цієї території. Деякі види мають дуже широкий ареал (*Buddleja americana* L., *B. asiatica* Lour., *B. crispa* Benth.), інші займають невелику територію (*B. coriacea* J. Rémy, *B. utahensis* Coville) [12].

Перший різновид *Buddleja*, відомий у науці, був тропічний, Центральноамериканський вид *Buddleja americana* L. (Рис. 2), який зробив шлях в Європу з Карибських Островів, починаючи з 1730-х років. Найбільшим та найпоширенішим сьогодні видом роду *Buddleja* є вид *Buddleja davidii* Franchet. Батьківщиною цього напівлінозеленого куща є центральний та західний Китай.

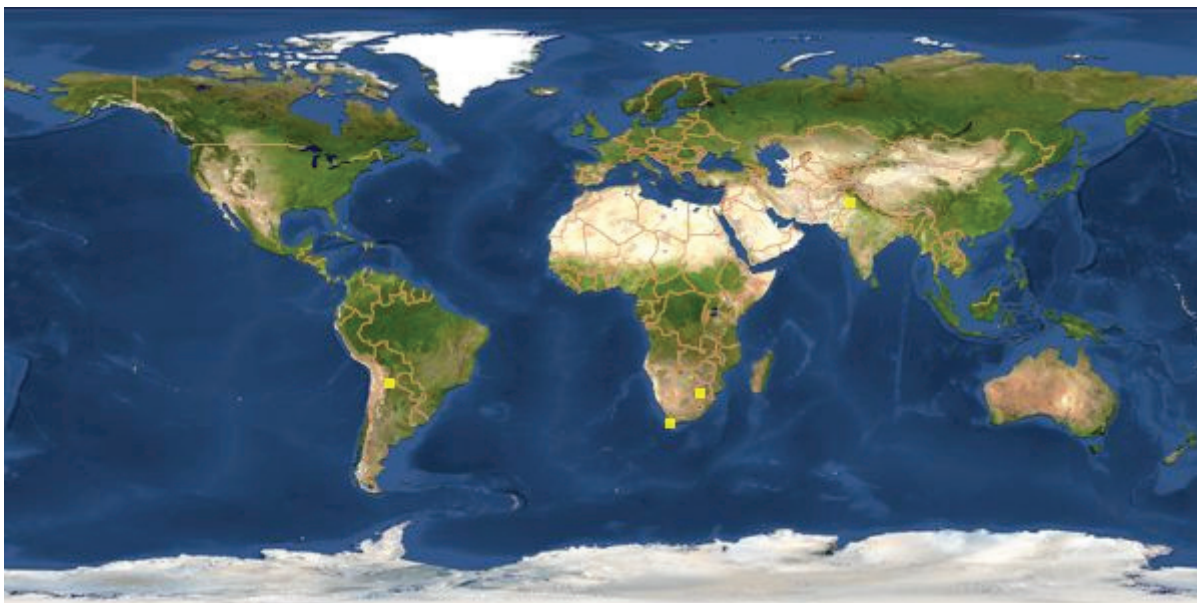

Рис. 1. Поширення роду *Buddleja*

Рис. 2. *Buddleja americana* L.

Пізніше даний вид як декоративний поширився в Америку, Австралію, Європу, Нову Зеландію. *Buddleja davidii* Franchet названий на честь ієзуїтського місіонера, француза Давида Арманда Пере, який побачив дану рослину, відвідуючи місто І-чан в провінції Ху-бей у 1887 році. Даний вид був описаний у 1887 році французьким ботаніком Анрі Рене Франше за гербарним зразком, який прислав йому з Китаю отець Давид. Через 3 роки, у 1900 році рослину почали культивувати у садах Європи [9].

В СРСР у 70-х роках було завезено з Європи насіння цієї рослини, з тих пір вона прижилася і активно розмножується. У праці А.І. Колеснікова (1974) подано опис *Buddleja davidii* Franchet [1]. Н.П. Анучін (1985) зазначає, що на території СРСР в культурі нараховується 10 видів *Buddleja*, та подає детальний опис *Buddleja davidii* Franchet та *Buddleja alternifolia* Maxim. [5]. Сьогодні рід набуває все більшої популярності та має декоративне значення. Рослину вирощують у ботанічних садах, парках та приватних господарствах.

В Україні даний рід теж недостатньо досліджений, адже рослина культивується не так давно. У праці Гродзинського А.М. (1985) поданий опис 5 видів роду *Buddleja*: *Buddleja albiflora* Hemsl., *B. lindleyana* Fort., *B. davidii* Franchet, *B. alternifolia* Maxim., *B. japonica* Hemsl. [3]. У 1906 році рослина з'явилася в колекції Нікітського ботанічного саду в Криму. У чеклисті Мосякіна С.Л. (1999) вказаний вид *Buddleja davidii* Franchet [11]. В каталозі рослин Ботанічного саду ім. О.В. Фоміна (2007) вказаний лише один вид *Buddleja davidii* Franchet [2]. У Ботанічному саду ОНУ ім. І.І. Мечникова (2006) нараховано 8 сортів *Buddleja davidii* Franchet. В місті Одесі в парках «Студентський» та «Міському саду» ростуть *Buddleja davidii* Franchet та *B. alternifolia* Maxim [6,7]. Добре прижилася *Buddleja davidii* Franchet у Ботанічному саду Ужгородського національного університету, куди була завезена із Західного Китаю, та в Ботанічному саду Львівського національного медичного університету ім. Данила Галицького. В Національному дендропарку «Софіївка» НАН України види роду *Buddleja* культивуються з 1989 року — *B. alternifolia* Maxim. У 1990 році колекція поповнилася новим видом *B. davidii* Franchet, а в 1995 році в парк були привезені нові сорти *B. davidii* Franchet — *B. davidii* 'Border Beauty' та *B. davidii* 'Rosea'. За останні роки

на території України зросла кількість гібридів роду *Buddleja* та сортів виду *B. davidii* Franchet.

Отже, сьогодні в Україні популярність видів роду *Buddleja* швидко зростає. Представників роду ми можемо побачити не лише у ботанічних садах та парках, а й в приватних господарствах, адже рослина має велике декоративне значення, легко розмножується, не вимагає особливого догляду та активно використовується в зеленому господарстві.

Перелік посилань

1. Колесніков А.И. Декоративная дендрология. — М.: Лесная промышленность, 1974. — С. 523–524.
2. Ботанічний сад імені академіка О.В. Фоміна, Каталог рослин. — Природно-заповідні території України. Рослинний світ. Вип. 7. — К.: Фітосоціоцентр, 2007. — 320 с.
3. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / Авт.-сост. С.Н. Приходько, Л.М. Яременко, Т.М. Черевченко и др. Под общ. ред. А.М. Гродзинского. — К.: Наук. думка, 1985. — 664 с.
4. Жизнь растений. В 6-ти т. / Гл. редактор член-корреспондент АН СССР проф. А.А. Федоров. — Т. 5. — Ч.2. Цветковые растения / Под ред. А.Л. Тахтаджяна. — М.: Просвещение, 1980. — С. 420–421.
5. Лесная энциклопедия. — М.: Советская энциклопедия, 1985. — Т. 1. — С. 224
6. Попова Е.Н., Кузнецов В.А., Осадчая Л.П. Дендрофлора парков-памятников садово-паркового искусства города Одессы // Науч. зап. Гос. природоведч. музея. — Львов, 2007. — Вып. 23. — С. 145–156.
7. Старовинні парки і ботанічні сади — наукові центри збереження біорізноманіття та охорона історико-культурної спадщини: Матеріали міжнародної наукової конференції. — К.: Академперіодика, 2006. — 451с.
8. *Caroli Linnæi Genera plantarum eorumque characteres naturales secundum numerum, figuram, situm, & proportionem omnium fructificationis partium* // Lugduni Batavorum: apud C. Wishoff, — 1737. — p.26
9. Owen, D.F. and Whiteway W.R. (2003), *Buddleia davidii* in Britain: History and development of an associated fauna, *Biological Conservation*, 17 (2), Pp. 149–155.
10. Ream, J. (2006), Production and Invasion of Butterfly Bush (*Buddleja davidii*) in Oregon, Undergraduate Thesis for Oregon State University, http://oregonstate.edu/dept/nursery-weeds/research/buddleja_report.pdf
11. Sergei L. Mosyakin & Mykola M. Fedoronchuk Vascular plants of Ukraine a nomenclatural checklist. — Kiev, 1999.

12. *Flora of China* (1996), Vol 15, Pp. 329–337,
<http://flora.huh.harvard.edu/china/PDF/PDF15/buddleja.pdf> www.plantdelights.com/Article/Buddleia-Butterfly-Bush <http://eol.org/search?q=Buddleja&search=Go>

В. О. Смачелюк
Национальный дендрологический парк «Софиевка» НАН
Украины

ИСТОРИЯ ИНТРОДУКЦИИ *BUDDLEJA* L. В ЕВРОПЕ И УКРАИНЕ

Кратко отражена история изучения рода *Buddleja* L., его распространение в мире и Украине. Определены перспективы дальнейшего изучения представителей рода *Buddleja* L. с целью расширения его культуры на территории Украины.

V. O. Smachelyuk
National dendrological park «Sofivka» of NAS of Ukraine

THE HISTORY OF INTRODUCTION OF *BUDDLEJA* L. GENUS IN EUROPE AND UKRAINE

The history of *Buddleja* L. genus study and distribution in Europe and Ukraine is given in brief. The prospects of the further studies of *Buddleja* L. representatives are established in order to expand its culture over the territory of Ukraine.